

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В НАВЧАННІ**

УДК 378

О. В. Золотарьова

**РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У
СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ**

Проблема ціннісного виховання молоді, у тому числі студентів вищих навчальних закладів, є найбільш актуальною проблемою сучасності.

Ціннісні орієнтації в сучасній науці розглядаються у трьох аспектах: філософському – відносно категорії “цінність”; соціально-психологічному – механізм формування ціннісних орієнтацій та їх вплив на розвиток особистості студента; педагогічному – система соціальних зв’язків і залежностей, що визначають процес формування соціально ціннісних орієнтацій. Досліджуючи проблему формування системи ціннісних орієнтацій особистості, ми з’ясували, що поняття «цінність» пов’язане з духовним змістом життя людини, оскільки є найважливішим елементом культури.

Вивченню цієї проблеми були присвячені наукові дослідження Б.Додонова, М.Вебера, Д.Леонтьєва, А.Маслоу, К.Роджерса та ін. У численних наукових працях (Н.Гармаш, В.Громовий, В.Кремень, Т.Левченко та ін.) українських фахівців звертається увага на ціннісні орієнтації сучасної молоді.

Нині перед вищою школою стоїть завдання знайти шляхи органічного поєднання професійної підготовки студентів із формуванням у них глибокого наукового світогляду, громадянської зрілості і соціальної активності, високої політичної, моральної культури, істинної інтелігентності.

Говорячи про нову парадигму освіти слід розвивати багатоваріантну методологію, адже роль людини стала визначною. Таку методологію можна назвати гуманістичною тому, що до неї для кінцевого вибору необхідно залучити духовно-моральної оцінки. Рішення повинні спиратися на духовні й культурні цінності. Так методологія творчої діяльності, будучи покладеною на основу освіти, вимагає формування моральних і вольових якостей, духовного розвитку людини. А це означає, що людина буде в центрі освіти.

Отже, у новій парадигмі освіти проблема гуманізації й гуманітаризації набуде більш глибокого і якісно нового змісту, ніж просто залучення студента до гуманітарної культури. При цьому характер вирішення завдання гуманізації й гуманітаризації освіти прямо визначає ступінь його впливу на шляхи майбутнього розвитку суспільства [1].

Якщо сьогодні мова іде про те, що виховна робота повинна спиратися в першу чергу на загальнолюдські цінності, то не можна не зазначити, що головну роль тут відіграють саме сутнісні сили самого студента, тому що вони є передумовою і каталізатором її життєвого успіху. Адже, сутнісні сили – це ті якості, котрі вирізняють людину з-поміж усього іншого, беруть участь у її творенні. Проте людина – це не лише об'єкт впливу природи та суспільства, вона – суб'єкт, який не лише формує, а й реалізує власні сутнісні сили, детермінує хід об'єктивних соціальних та природних процесів. Якщо природно-історичний процес зумовлюється об'єктивними законами суспільного розвитку, то діяльність суб'єкта, реалізація ним своїх сутнісних сил визначається ключовими цінностями, які орієнтують людську діяльність, обгрунтовують певне ставлення людини до світу.

Відповідаючи на питання, задля чого необхідна така чи інша діяльність, термін «життєвий сенс» є первинною засадою вибору відповідних цілей та засобів. Якщо система життєвих сенсів складає аксіологію діяльності, то система цілей та засобів – технологію діяльності. На сучасному етапі розвитку суспільства для деякого вищенаведених понять та категорій можуть здатися лише пишномовними словами, але насправді вони відіграють велику роль у житті[2]. Сьогоднішні студенти завтра стануть керівниками, політиками, підприємцями, а це означає, що вони повинні бути не лише висококваліфікованими спеціалістами у своїх областях, а в першу чергу особистостями, які не намагатимуться досягти своїх цілей будь-якими шляхами і жертвами, а які б у своїй діяльності пріоритетними напрямками все ж таки обирали напрямки, засновані на системі загальнолюдських цінностей.

Культура окремої людини не є чимось механічно привнесеним ззовні. Особа – це не чиста дошка, на якій суспільство пише те, що йому заманеться. Справжня культура твориться власними зусиллями. Справжня культура твориться власними зусиллями. Кожна культурна людина мусить переробити у власній душі цінності світової та вітчизняної культури. Лише за цієї умови, вона здатна визначити своє особисте ставлення до світу, відчутти причетність до життєвого сенсу людства, культури свого народу.

Виходячи з вищенаведеного, можна процитувати К.Д.Ушинського, який у своїй науковій праці «Людина як предмет виховання» або «Педагогічна антропологія» вивів своєрідну формулу становлення людини як сильної особистості: «Якщо педагогіка хоче

виховати людину в усіх відношеннях, то вона повинна спершу пізнати її теж у всіх відношеннях». Особистість – це поняття соціалізоване. Тому його треба завжди пов'язувати з епохою та конкретним суспільством, бо від цього залежить уявлення про особистість як ідеал людини, який відповідає типовим вимогам суспільства до свого громадянина. Всебічний розвиток передбачає навчання, виховання та розвиток людини [3].

Говорячи про виховання, посилаються на принципи виховую чого навчання. Безмовно, навчання виховує, але це не здійснюється автоматично без будь-яких зусиль із боку викладачів як результат, що супроводжує навчання. Навпаки, воно вимагає цілеспрямованої кваліфікованої роботи викладачів.

При цьому слід мати на увазі, що розвиток суспільства спричиняє появу нових виховних завдань.

В умовах сучасної України вимагають переосмислення трудове, економічне та правове виховання у зв'язку з розбудовою правової демократичної держави з ринковими відносинами. Виникають нові завдання. Такі, як виховання національної самосвідомості, політичної та релігійної культури [4].

По відношенню до суб'єкту (студента) цінності служать об'єктами його інтересів, а для його свідомості виконують роль повсякденних орієнтирів у предметній і соціальній дійсності, показником його різних практичних ставлень до оточуючих предметів та явищ. Ціннісні орієнтації є елементами внутрішньої структури особистості, сформованими і закріпленими життєвим досвідом індивіда під час процесів соціалізації та соціальної адаптації. У внутрішній структурі особистості ціннісні орієнтації утворюють вищий рівень ієрархії, що визначає певне сприйняття умов життєдіяльності, їх оцінки і поведінки як в близькій так і довгостроковій перспективі. Ціннісні орієнтації найбільш чітко виявляються в ситуаціях, що вимагають відповідальних рішень, які детермінують за собою значимі наслідки і що визначають подальше життя індивіда. Ціннісні орієнтації забезпечують цільність і стійкість особистості, визначають структуру свідомості і програми, стратегії діяльності, контролюють і організують мотиваційну сферу, інструментальні орієнтації на конкретні об'єкти чи види діяльності і спілкування як засіб досягнення мети. Таким чином, ціннісні орієнтації – це, перш за все, надання пріоритету певним змістам як життєво організуючим першоосновам, і готовність чи неготовність вести себе згідно з ними.

Ціннісні орієнтації розкриваються через оцінки, які людина формує для себе через вміння моделювати життєві ситуації, приймати рішення у проблемних та конфліктних ситуаціях, через вибір певної поведінки, вміння задавати і змінювати доміанти власної життєдіяльності. Особистісні кризи викликають, як правило, необхідність у підтвердженні або переосмисленні системи ціннісних орієнтацій, вирішенні відповідних суперечностей. У таких випадках

успіх вирішенні суперечностей та мінімізація втрат багато в чому залежать від міри динамізму та відкритості ціннісних орієнтацій. Несуперечливість та цілісність систем ціннісних орієнтацій можна розглядати як показник стабільності та автономності особистості. Відповідно, їх суперечливість фіксується через нездатність людини здійснити оцінку та прийняття рішення.

Інакше кажучи, розвиток ціннісних орієнтацій – критерій зрілості особистості, показник міри її соціальності. Це критерій сприйняття не лише зовнішнього, але і внутрішнього світу індивіда, обумовлений зв'язок між свідомістю та самосвідомістю, психологічний базис для вирішення в індивідуальному плані питання про сенс життя, завдяки якому відбувається інтеграція сукупності ціннісних орієнтацій в дещо цілісне та своєрідне, яке характерне саме для даної особистості.

Встановлена та несуперечлива сукупність ціннісних орієнтацій обумовлює такі якості особистості, як цільність, надійність, вірність певним принципам та ідеалам, здатність до вольових зусиль для реалізації цих ідеалів та цінностей, активність життєвої позиції.

Ціннісні орієнтації в різні епохи і в різних суб'єктів діяльності зумовлюються традиціями, що склалися, соціальними умовами і власним вибором.

Якщо історично проаналізувати становлення і розвиток систем ціннісних орієнтацій людства, можна виділити три їх основних типи: на самого себе; на потойбічний світ; на суспільство.

Орієнтація людини на саму себе, захоплення особистим життям і розчаруванням в усьому, що виходить за її межі – супроводжує епохи занепаду.

Слабка особистість, загальмована особа – це людина, що не зуміла виявити свою творчу сутність, стримує, сковує її. Тоді як справжня особистість – це людина, що зуміла вивільнити, розвинути притаманний їй творчий потенціал. Творче прагнення до мети, що для людини є важливою саме як результат глибоко відчутих потреб, бажань і обдарування, приносить щастя і успіх, оскільки людина функціонує так, як і потрібно. Адже людина від природи – істота, постійно спрямована на якусь мету. І оскільки людина створена саме такою, вона не може бути щасливою, якщо не функціонує так, як їй визначено природою, тобто цілеспрямовано. Справжній успіх та істинне щастя не тільки йдуть пліч-о-пліч, але й доповнюють і посилюють одне одного.

Образ власного Я – ключ до розуміння сутності особистості та її поведінки. Саме це визначає і рамки можливостей людини – те, що вона спроможна або неспроможна зробити. Розробка адекватного, реалістичного уявлення про саму себе ніби наділяє людину підвищеним хистом, новими талантами, буквально перетворюючи невдачі в успіхи. Образ власного Я змінюється в кращу або гіршу сторону, не тільки шляхом міркувань або накопичення теоретичних знань. Але, насамперед, у процесі накопичення практичного досвіду.

У житті людини важливою цінністю є свобода, в основі свободи – вибір, який стоїть на ґрунті розуму, а реалізується через діяльність. Людині завжди надзвичайно важко здійснити вибір. Але вона завжди вибирає: якщо людина соціальна вибирає професію, то людина духовна шукає сенс життя, систему культурних цінностей, і саме так утверджує власну свободу, свою індивідуальність. У різноманітних сферах життєдіяльності можливості вибору неоднакові. Є абстрактні і реальні можливості. Реальні можливості визначаються умовами їх реалізації. Безпідставні претензії особистості на вибір в умовах абстрактних можливостей нерідко приводять до конфлікту. Людина повинна враховувати умови буття, свої риси характеру, життєвий досвід і, разом з тим, кожного разу підвищувати рівень вибору, щоб бути вільною. І не випадково вибір духовних цінностей – складний, суперечливий процес, найбільш відповідальний, і тому в житті людина керується компонентами духовності – розумом, почуттями, волею. Суперечливість вибору цінностей пояснюється тим, що поле духовності людини практично необмежене, бо охоплює і фантазію, і мрію, і утопію, і віру, і реальні духовні основи людської життєдіяльності. Духовний вибір особи теж необмежений. Але завжди один з варіантів вибору – добро і зло, правда і неправда, прекрасне і потворне. Вибір духовних і культурних цінностей – це справа кожної особи, її совісті.

Постановка проблематики загальнолюдських цінностей виникає як відповідь на виклик часу. Загальнолюдська ціннісна орієнтація – природний процес життя людини у складному та інтегрованому світі.

Список використаної літератури

- 1. Корольчук О.,** Поночовний М. Вища школа на порозі XXI століття: проблеми виховання студентів/ О.Корольчук, М.Поночовний// Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту.- 2000.- №5.- 142с.
- 2. Зотова О.** Ціннісні орієнтації і механізм соціальної регуляції поведінки/ О. Зотова// Методологічні проблеми соціальної психології/ відп. ред. Є.В.Шорохова.- М.; К.: [Б.в.]- 2005.- С.241-254.
- 3. Аверін М.** Оживімо людину в людині/ М. Аверін// Освіта .- 2001.-24 жовтня.- № 60.- 167с.
- 4. Иваненко С.** Проблемы социализации современной студенческой молодежи/ С. Иваненко// Оренбург: ДИМУР, 2009.- 291с.

Золотарьова О. В. Роль і значення загальнолюдських цінностей у системі виховної роботи вищого навчального закладу

В статті розглядається проблема формування ціннісних орієнтацій особистості. Розкривається сутність механізму загальнолюдських цінностей, причин і умов, за яких об'єктивні цінності стають суб'єктивно значимими життєвими орієнтирами особистості.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, особистість, загальнолюдська цінність, виховання, гуманізація.

Золотарева Е. В. Роль и значение общечеловеческих ценностей в системе воспитательной работы высшего учебного заведения

В статье рассматривается проблема формирования ценностных ориентаций личности. Раскрывается сущность механизма общечеловеческих ценностей, причины, по которым эти объективные ценности становятся субъективно значимыми жизненными целями для личности.

Ключевые слова: ценностные ориентации, личность, общечеловеческая ценность, воспитание, гуманизация.

Zolotareva E. V. The Role and Importance of Human Values in the Educational Work of the Higher Education Institution

The article deals with the problem of value formation of personality. The essence of the mechanism of human values, the reasons for which these objective values melt subjectively meaningful life goals for the individual.

Key words: value orientation, identity, human value, education, humanization.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – к. п. н., проф. Главатських І. М.

УДК 004:373.3

В. Ю. Ковальчук, Л. С. Білецька, Н. І. Стасів, Л. П. Силюга

**РОЗВИТОК АЛГОРИТМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ
НАВЧАННЯ**

Комп'ютеризація навчання потребує розв'язання великої кількості наукових, технічних, педагогічних, організаційних та інших завдань. Ефективність використання інформаційних технологій у навчальному процесі значною мірою залежить від вирішення ряду психологічних проблем. Ідея застосування комп'ютерної техніки у навчанні вперше була сформульована психологами. Результативне користування нею передбачає автоматизацію саме людської діяльності, а це, як відомо, можна здійснити на основі глибокого її психологічного аналізу [1;2]. У даному разі мова йде про аналіз діяльності не лише вчителя, а й учнів, оскільки навіть часткова передача навчальних функцій машині значно впливає на і поведінку школярів.

Якщо проблема впровадження інформаційних технологій у середній та старшій школі вирішена позитивно, то для молодших школярів це питання сьогодні лише набуває свого активного розвитку.